

Kutadgu Bilig’de *Kılık* ve *Kılınç* Sözlerinin Kullanım Özellikleri Üzerine

On the Function Qualities of the Words *Kılık* and *Kılınç* in *Kutadgu Bilig*

Engin Çetin¹ , Emre Uzer²

¹Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana, Türkiye

²Doktora Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana, Türkiye

ORCID: E.Ç. 0000-0002-5720-9126;
E.U. 0000-0003-2746-0050

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Engin Çetin,
Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Balcalı, Adana,
Türkiye
E-mail: ecetin@cu.edu.tr

Başvuru/Submitted: 15.10.2019
Revizyon Talebi/Revision Requested: 10.12.2019
Son Revizyon/Last Revision Received: 12.12.2019
Kabul/Accepted: 12.12.2019

Atf/Citation:

Cetin, E., Uzer, E. (2019). Kutadgu Bilig’de *Kılık* ve *Kılınç* sözlerinin kullanım özellikleri üzerine. *TUDED* 59(2), 261-284.
<https://doi.org/10.26650/TUDED2019-0027>

ÖZET

Kutadgu Bilig’in çağlar aşan edebî ve fikrî gücü yanında geniş söz varlığına sahip bir eser olması, yaklaşık yüz elli yılda eseri çeşitli açılardan ele alan çok sayıda çalışmanın yapılmasını sağlamıştır. Bu çalışmada, eserde *kılık* ile *kılınç* sözcüklerinin kullanım özellikleri üzerinde durulacaktır. Makale başlıca üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde *kılık* ve *kılınç* sözcüklerinin yapısal ve anlamsal özellikleri incelenmiş, sözcüklerin geçmişten günümüze yaşadığı anlam değişiklikleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde bu iki sözcüğün *Kutadgu Bilig*’deki kullanımları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise eldeki verilerden hareketle değerlendirme yapılarak sonuca gidilmiştir. Her ikisi de *kıl*-fiiline dayanan *kılık* ve *kılınç* sözcüklerine ilk olarak Eski Uygurca metinlerde rastlanır. Bu dönemde az sayıda kullanılan *kılık* sözcüğü “yaradılış, huy” anlamı taşımaktadır. *Kılınç* sözcüğü ise Eski Uygurca metinlerde sıklıkla kullanılmıştır ve “iş, eylem, amel” anlamı taşımaktadır. *Kutadgu Bilig*’de ise sıklık bakımından üstünlüğün Uygurca metinlerindeki aksine *kılık* (*kalk*) sözcüğü lehine değiştiği görülmektedir. Eserdeki bazı beyitlerde kullanılan ifadelerden iki sözcük arasındaki anlam farkı zaman zaman açık olarak hissedilememektedir. Benzer şekilde bazı örneklerde her iki sözcüğün art arda kullanılışı da anlam belirsizliğini artıran bir durum olmuştur. Bu durumda aynı kökten türeyen iki sözcüğün zamanla anlam bakımından yaklaştığı ve Karahanlı Türkçesinin *kılınç*’tan *kılık*’a yönelişin bir aşaması olduğu düşünülebilir. Bu çalışmada *kılık* ve *kılınç* sözcüklerinin geçtiği yaklaşık 450 beyit incelenerek bu iki sözcüğün kullanım özellikleri değerlendirilmiş, nüsha farklılıkları, kafiye, vezin ve birliktelik kullanımları gibi farklı özellikler ve şairi belirli kalıplar içinde kalmaya zorlayan durumlar göz önünde bulundurularak ilgili beyitlerde söz konusu sözcüğün seçilme nedenleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eski Türkçe, Karahanlı Türkçesi, Kutadgu Bilig, *kılık* / *kalk*, *kılınç*

ABSTRACT

The fact that *Kutadgu Bilig* has a wide vocabulary besides its literary and intellectual power that has been going on for ages has led to numerous studies that have taken the work from various points in one and a half century. In this study, we will focus on the properties of the two words commonly used in *Kutadgu Bilig*, the words ‘*kılık*’ and ‘*kılınç*’. The article consists of three main sections. In the first part, structural and semantic properties of the words of *kılık* and *kılınç* are examined and the meaning changes of the words from the past to the present are discussed. In the second part, the use of these two words in *Kutadgu Bilig* is discussed in detail. In the third part, an evaluation was made based on the available data and the result was reached. The words *kılık* and *kılınç*, both based on the verb *kıl-*, are first attested in Uighur texts. The word *kılık* rarely seen used in r in this period means “creation, temperament” The word *kılınç* is frequently used in Uighur texts and has it means “work, action, deeds” in *Kutadgu Bilig*, it is seen that the frequency changes in favor of the word *kılık* (*kalk*) in contrast to Uighur texts. In this paper, approximately 450 couplets in which the words *kılık* and *kılınç* are mentioned will be detailed and the usage characteristics of these words will be examined and the reasons for the selection of the word in the relevant couplet will be emphasized considering the different features and necessities such as rhyme, meter and association usage.

Keywords: Old Turkic, Karakhanid, Kutadgu Bilig, *kılık* / *kalk*, *kılınç*

EXTENDED ABSTRACT

The fact that *Kutadgu Bilig* has a wide vocabulary besides his literary and intellectual power that has been going on for ages has led to numerous studies that have taken the work from various points in one and a half century. In this study, we will focus on the properties of the two words commonly used in the work, which are the words ‘*kılık*’ and ‘*kılınç*’. The words *kılık* and *kılınç*, both based on the verb *kıl-*, are first found in Uighur texts. The word *kılık* rarely seen used in this period means “creation, temperament” The word *kılınç* is frequently used in Uighur texts and has the meaning of “work, action, deeds” in *Kutadgu Bilig*, it is seen that the superiority in terms of frequency changes in favor of the word *kılık* (*kalk*) in contrast to Uighur texts. At the same time, the two words have converged in terms of meaning and the fact that both words are used together from time to time, as seen in examples (1) ↔ (2) and (3) ↔ (4) below, are similar in *Kutadgu Bilig* III Index.: *kılık* “kılık, huy, gidiş, tavır” (Arat, 1979, p. 248) ve *kalk* “huy, gidiş, tavır” (Arat, 1979, p. 250) and *kılınç* “work, behavior, temperament” (Arat, 1979, p. 249). However, as can be seen in the examples (5) - (7) below, the difference between the meanings of two words cannot be felt clearly from time to time clearly. Similarly, as shown in examples (8) and (9) below, the consecutive use of both words has increased the uncertainty. In this case, it can be thought that the two words that derive from the same root was converging in terms of meaning in time and that the Karakhanid is a stage of the shift from *kılınç* to *kılık*. In this paper, approximately 450 couplets in which the words *kılık* and *kılınç* are mentioned will be examined and the usage characteristics of these words will be examined and the reasons for the selection of the word in the relevant couplet will be emphasized considering the different features and necessities such as rhyme, meter and association usage.

(1) yigit erdi oylan kılınç amul
uğuşlug biliglig hem öglüg könjül 463	“He was a young man, of quiet demeanor,
intelligent and wise of heart”
(2) örüg hem silig ol ne kılık amul
kamug teprenürke bagırsak könjül 1852	“It is calm and clear and peaceful in its conduct,
and compassionate toward all living things”
(3) ukuşnuş eñ aşnu kılık oñay
könilik bile ol yorık yıl ay KB 1865	“First, his behavior and speech are moral and
upright, from month to month and year and year
(4) kimin aslı eđgü kılınç oñay
isiz aslıña kendü kılık tanuk KB 5811	“A man deeds are witness to his nobility,
his character bespeaks a noble ancestry”
(5) ürün süt bile kirse eğgü kılık
ölüm tutmağınça enürmez yorık 881	“If good character enters a man with his
mother’s milk, it does not depart until death
takes hold”

- (6) tadu birle katlıp törümiş kılınç ölüm buzmaginça buzulmaz erinç 882 “A trait that emerges from one’s natural humor cannot be destroyed except with death”
- (7) karında törümiş kılınç öğretig yagız yêr katında kiter ay tetig 883 “A virtue born in the womb dies only in the grave”
- (8) yüzi körki kılık kılınçı özi kamug yakşı kördi tili uz sözi 531 “Noticing that his appearance and his manner were agreeable, and that his tongue was skilled”
- (9) küdeşü idim tutsu könlüm tüze ne kılıkım kılınçım könilik üze 5820 “May god support me, may He keep my heart straight, and my deeds upright”

1. Giriş

Tarihin her döneminde dilin sözcükleri arasında şaşırtıcı dil ilişkileri göze çarpar. Dil içi ve dil dışı nedenlerle sözcüklerin kullanım alanları daralır veya genişler. Her ikisi de *kıl-* fiilinden türeyen *kılık* ve *kılınç* sözcükleri Türkçenin en eski dönemlerinde doğal olarak farklı anlamda iken zamanla bu iki sözcüğün anlam bakımından birbirine yaklaştığından söz edilebilir. İki sözcükten özellikle *kılınç* Eski Uygurca metinlerde sıklıkla karşılaşılan sözcüklendir. Sözcük bu dönemde “iş, amel, hareket” (DTS 443a-b; ED 623a) anlamlarını taşımaktadır. Sözcüğün Çince den çevrilen Uygurca metinlerde çoğunlukla 業 *ye* “iş, hareket, düzen” anlamında Sanskrit *karma* ve *saṃskāra* ([http://buddhism-dict.net/cgi-bin/xpr-ddb.pl?69.xml+id\(%27b696d%27\)](http://buddhism-dict.net/cgi-bin/xpr-ddb.pl?69.xml+id(%27b696d%27))); Daş. Wilkens III s. 990) sözcüklerinin karşılığı olarak kullanılmış olması da bunu gösterir. Ancak sözcük, daha sonra *edgü kılınç*, *ayıg kılınçlıg*, *kılınçı amul*, *kılınçı silig vb.* sıfat tamlaması veya isnat grubu içinde sürekli bir arada kullanıldığı sözler nedeniyle zamanla “huy, mizaç” anlamını kazanmış olmalıdır. Nitekim sözcük *Divanü Lügati t-Türk*’te (s. 608) Arapça *hulûk* “yaradılış, huy”, *tağannüic* “nazlanma, cilvelenme”, *dalâl* “sapma” sözcüklerinin karşılığı olarak gösterilmiştir (CTD II s. 341). Eserin başka bir yerinde geçen (s. 345) *er tegme kılınç kılınıd* “Adam her türlü iş yaptı” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2014, s. 277) cümlesinde ise sözcüğün Arapça *amel* “iş, eylem” (CTD II s. 41) sözüyle karşılanması temel anlamın bu dönemde devam etmekte olduğunu gösterir. Dönemin çeviri eserlerinden olan Kur’an tercümesinde (TİEM 73) sadece bir kez tanımlanan sözcük burada Arapça بُلُوكُ “bu” sözünün karşılığı olarak *ol kılınçınızlar* “bu amelleriniz, yaptıklarınız” ibaresinde yer almıştır. İşte bu karşılıklar da “iş, amel, hareket” anlamı taşıyan sözcüğün Karahanlı Türkçesi döneminde “huy, mizaç” anlamı kazanmış olduğunun göstergesidir. Eski Türkçe metinlerde daha az karşılaşılan *kılık* sözü ise “huy, mizaç” (DTS 443b-444a; ED 620b) anlamında kullanılmıştır. Çince den çevrilen Uygurca metinlerde *kılık* sözünün asıl metinde çoğu zaman karşılığının bulunmadığı, sözcüğün ekleme olduğu görülmekle birlikte *Altun Yaruk*’tan alınan şu örnekte sözcük Çince 行 *xing* “iş, eylem” sözünün karşılığı olarak kullanılmıştır: (...) [ü]dke koluka yaraşı kılık erigke [yaraşı] (...) “zamana uygun olarak, yaradılışa uygun olarak (...)” (AYWilkens 101). *Altun Yaruk*’ta tespit edilen aşağıdaki örnekte de *kılık* sözcüğü Çince 懷 *huai* “kucak; kalp, zihin” sözünün karşılığı olarak kullanılmıştır: *eziğ armak köñülün tevlüg kürlüg kılınkın kamagun barça yoriyur* (AYÇetin VIII 1416) “tamamen sahte düşüncelerle hilekâr zihinlerle hareket ederler” *kövşek körtle kılıkı erigi üze kentü kükmüş çavıkmış erti* (Daş. Wilkens 908) “Yumuşak ve hoş karakterinden dolayı ünü yayılmıştı.” Burada Çince sözcük Uygurca metinlerde çoğu zaman *köñül* sözüyle karşılanmışken burada *köñül* sözü Uygurca metinlerde çoklukla olduğu gibi Çince 心 *xin* sözünün karşılığı olarak zaten kullanıldığı için mütercim tarafından *kılık* tercih edilmiştir ki bu tercih de sözcüğün “huy, mizaç, karakter” anlamında kullanıldığını göstermektedir: *Hsüen-Tsang Biyografisi*’ndeki birkaç örnekte de sözcüğün yukarıda belirtildiği gibi 行 *xing* “iş, eylem” sözü karşılığında kullanıldığı tespit edilmiştir (Semet, 2005, 175-176).

Kılık sözcüğü Uygurca metinlerde az kullanılmasına rağmen Karahanlı Türkçesi metinlerinde daha çok kullanılmıştır. Sözcük *Divanü Lügati t-Türk* yazmasının tıpkıbasımında (s. 193) Arapça *as-sıra wa l-‘işra ma’a n-nās* “davranış, huy; insanlarla münasebet (CTD I s. 293; Ercilasun

ve Akkoyunlu, 2014, s. 165); eserin bir başka yerinde (s. 381) geçen *er kılıkı tetrüldi* “Adam (ve benzeri) huyu kötüleştii” (CTD II s. 77; Ercilasun ve Akkoyunlu, 2014, s. 300) cümlesinde de Arapça *hulk* yaradılış, huy” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır. Sözcük, Karahanlı Türkçesi Kur’an tercümelelerinden *TIEM 73*’te çok kez kullanılmıştır. *Enfâl* suresinin 52 ve 54. ayetlerinde Arapça كُنُوبٍ “gidişi gibi” sözlerinin karşılığı olarak *kılıkı teg*; *Neml* suresinin 88. ayetinde صُنْعٍ “sanatı, yarattısı” sözünün karşılığı olarak *kılıkı ol* şeklinde kullanılmıştır. Sözcük *Kiyâmet* suresinin 29. ayetinde bu ayet şerh edilerek *katıglık kılık birle* ibaresinde yer almıştır, Kur’an’ın aslında sözcüğe karşılık gelen herhangi bir söz bulunmaz. Sözcüğün kullanıldığı yerler bakımından *TIEM 73*’e denk gelen bölümlerin hiçbiri *Rylands* nüshasında yer almadığından iki nüsha arasında bir karşılaştırma yapmak mümkün değildir. Sözcük *Rylands* nüshasında bir kez *Zümer* suresinin 51. ayetinde Arapça سَيِّئَاتٍ مَا كَسَبُوا “kazandıkları kötülükler, kötülüklerinin karşılığı” ibaresinin çevirisi olarak *êsiz kılıklarınıın yanutu* şeklinde tespit edilmiştir. Ata, bu ibarede geçen sözcüğün Arapça *kesb* sözünün karşılığı olarak kullanıldığı belirtmiş olsa (2014, s. 453) da Arapça *kesb* sözünün karşılığı Türkçe metindeki *yanut* sözüdür. *êsiz kılık* sözü ise Arapça سَيِّئَاتٍ sözünün karşılığı olarak kullanılmıştır. سَيِّئَاتٍ sözcüğü “günah, kötülük” anlamları taşımaktadır (Çanga, 2016, s. 275). Tüm bu kullanımlardan hareketle *kılık* sözcüğünün Karahanlı Türkçesi metinlerinde “gidiş” anlamı yanında “yaradılış, huy” anlamı taşıdığı görülmektedir.

1.1. *kılık* Sözcüğünün Tarih İçindeki Yolculuğu

Runik harfli Türkçe metinlerde rastlanmayan sözcük, Uygur dönemi metinlerinde de *kılınç* sözüne nispeten daha az kullanılmıştır. Örneğin dönemin en hacimli eserlerinden olan *Altun Yaruk*’ta *kılınç* sözcüğü 336 kez kullanılmışken *kılık* sözü sadece 7 kez tespit edilmiştir. Ancak yukarıda da söz edildiği gibi, sözcükle Karahanlı Türkçesi metinlerinde daha çok karşılaşılır. Bu dönemde *kılınç* sözünün kullanımının azaldığı, yavaş yavaş onun yerini alan *kılık* sözünün ise kullanımını artırdığı görülür. Aynı durumu Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinleri için de söylemek mümkündür. Sözcük zamanla Arapça *hulk* ve *tabi* ‘at, Farsça *hû* sözlerinin etkisiyle tamamen kimi sahalarda kaybolurken kimi sahalarda varlığını -anlam değiştirerek veya aynı anlama sahip olarak- sürdürmüştür. Öyle ki örneğin *Kıyasü’l-Enbiya*’da *kılık*ın yanında Arapça *tabiat* “huy, yaratılış” da eserde bir kez kullanılırken Çağatayca metinlerden *Mevlana Sekkaki Divanı*’nda *kılınç* ve *kılık* sözlerinin yer almadığı, “huy, yaradılış” ifadesini vermek için Farsça *hû* ve Arapça *tab* ‘ sözcüklerinin kullanıldığı görülür. Bunun gibi, *Babur Divanı* ve *Sibicabi*’nin *Gülistan Tercümesinde* de *kılık* sözü bir kez kullanılmış, “mizaç, huy” anlamı için Arapça *hulk*, *tab*’ ve *tabiat* Farsça *hû* sözleri tercih edilmiştir. Anadolu sahasında aşağıdaki tabloda da görüleceği gibi, 14. yüzyılda “hal ü şan, hareket tarzı, gidiş” (Tar.S. 1996, s. 2483) anlamında görülen sözcüğün daha sonra günümüzdeki “giyiniş, dış görünüş” anlamını kazanmıştır. Sözcük, *Lehce-i Osmanî*’de “kıyafet, heyet, timsal, heykel, tarz, resim, tasvir (2000, s. 233); *Kamus-ı Türkî*’de “1. Süret-i hâriciyye, şekil, kıyafet; 2. Tarz, suret; 3. Resim, tasvir” (Şemseddin Sami, 2015, s. 643-644) şeklinde tanımlanmıştır. Sözcük 1945 yılından itibaren *Türkçe Sözlük*’te tanımlardaki küçük değişikliklerle yer almıştır: “1. Bir kimsenin giyinişi veya dış görünüşü, üst baş” (2012, s. 1409). Türkiye Türkçesinde kullanılan *kılık kıyafet* söz grubu da “1. Üst baş ve dış görünüş, 2. Giysi” şeklinde tanımlanmıştır. Böylece *kılık* sözcüğünün Türkiye Türkçesinde

“dış görünüş” anlamında kullanıldığı görülmektedir. Günümüz Türk dillerinin pek çoğunda *kılık* sözü veya türevleri yaşamaktadır.

1.2. *kılınç* Sözcüğünün Tarih İçindeki Yolculuğu

Runik harfli Türkçe metinlerinde *kılık*’a rastlanmazken *kılınç* sözünün Uygur dönemi yazıtlarından *Şine Us Yazıtı*’nda geçtiği birçok araştırmacı tarafından (Berta, 2009, s. 264; Mert, 2009, s. 217; Aydın, 2018, s. 54; Ölmez, 2019, s. 116 vb.) tahmin edilmektedir. Çince den çevrilen Uygurca metinlerde Sanskrit *karma* ve *saṃskāra* sözcüklerinin karşılığında çoğunlukla 業 *ye* “iş, hareket, düzen” pinyininin çevirisi olarak kullanılan sözcüğün *Divanü Lügati’t-Türk*’te Arapça *ḥulk* “yaradılış, huy”, *tağannüc* “nazlanma, cilvelenme”, *dalāl* “sapma” ve *amel* “iş, eylem” sözcüklerinin karşılığı olarak kullanıldığından yukarıda söz edilmişti. Sözcük, Uygur dönemi metinlerinde sıklıkla kullanılmıştır. Bu dönem metinlerinde yukarıda söz edildiği gibi *kılık* sözü ise nadir olarak karşımıza çıkar. Karahanlı Türkçesi döneminde ise durum değişmiş, bu dönem ve sonrasında *kılınç* sözcüğü sözlüklerde madde başı olmak dışında neredeyse hiç kullanılmazken *kılık* sözü kullanımı artmıştır. 13. yüzyıldan başlayarak Anadolu’da “hareket tarzı, huy, hulk” anlamlarında kullanılan *kılınç* sözcüğü yabancı sözcüklerin etkisi, *kılıç* “uzun, sivri, iki yanı keskin silah” sözcüğünün bir *-n-* türemesiyle *kılınç* şeklinde de görülmesi vb. nedenlerle kullanımını azaltmış ve sonra tamamen kaybolmuştur.

Tablo 1: *kılık* ve *kılınç* sözcüklerinin Türk dillerindeki varlığı

Dönem / Eser Adı	<i>kılık</i>	<i>kılınç</i>
Divanü Lügati’t-Türk	“huy, kişiler arası münasebet”	“yaradılış, huy”
TIEM 73	“yaradılış; gidiş”	“iş, amel; huy”
Rylands Nüshası	“yapma, eylem, iş”	-
Atebetü’l-Hakayık	“yaradılış, huy; tavır”	-
Harezmi Türkçesi	“yaradılış, huy” (ME, NF, KE, MM, HŞ, HKu.T.)	“hareket, eylem; huy” (ME, IML)
Kıpçak Türkçesi	“yaradılış, huy” (GT, İH, Kİ, TA) ~ kılıḥ (CC)	-
Eski Anadolu Türkçesi	“hareket tarzı, gidiş (Hur. XIV); kişinin kılığı (Bab. XVI)	“hareket tarzı, huy, hulk” (Yunus. XIII-XIV), Fütuh. XIV, Fer. XIV, Kel. XIV, Ga. XIV, Hurş. XIV, D.B. XVI)
Çağatay Türkçesi	kılık/g “gidiş, yol, hareket” (P. De Cortaille, 1870, s. 451)	“gidiş, huy” (P. De Cortaille, 1870, s. 451)
Azerice	gılıg “alışkanlık, güzel davranış” (Altaylı, 1994, s. 510)	-
Türkmence	gılık “kişilik, huy, karakter (Tekin vb., 1995, s. 259)	-
Gagavuzca	“kılık” (Gaydarci vb., 1991, s. 145)	-
Özbekçe	kilik “karakter, huy” (ÖTİL II s. 577)	-
Yeni Uygurca	kilik “kılık, tarz, tavır” (Necip, 2008, 235)	-
Kazakça	kılık “huy; davranış” (Koç vb., 2003, s. 346)	-
Karakalpakça	“huy karakter; davranış; alışkanlık” (Nasilov-Ubaydullaev, 1958, s. 409)	-

Tatarca	“iş, davranış; huy, mizaç, karakter (Öner, 2015, s. 286)	-
Kumukça	“mizaç, huy, seciye, karakter; davranış” (Pekacar, 2011, s.260)	-
Karaçay-Malkarca	“huy, karakter, mizaç” (Tavkul, 2000, s. 258)	-
Başkurtça	“davranış, karakter” (Ahmerov vb., 1958, s. 357)	-
Karayimce	“görünüş, kılık” (Baskakov vb., 1974, s. 379)	-
Kırgızca	“iş, hareket; tabiat, hulk” (Yudahin, 1998, s. 452)	-
Tuvaca	“öfke, öfkeli olma” (Ölmez, 2007, s. 198)	-
Hakasça	һһһ “karakter, huy”	-

2. Kutadgu Bilig’de *kılık* ve *kılınç* Sözcükleri

Kullanım özellikleri göz önünde bulundurarak *Kutadgu Bilig* III İndeks’te “kılık, huy, gidiş, tavır” (Arat, 1979, s. 248) olarak tanımlanan *kılık* (*kilk* “huy, gidiş, tavır” (Arat, 1979, s. 250)) sözcüğü eserde 276 (50+226); “iş, davranış, huy” (Arat, 1979, s. 249) olarak tanımlanan *kılınç* 173 kez kullanılmıştır. Eserde her iki sözcüğün anlamca birbirine yaklaştığı, hatta sözcüklerin çoğu zaman birbiri yerine kullanılabilir durumda olduğu görülür. Her iki sözcüğün aşağıdaki 1 ↔ 2 ve 3 ↔ 4 numaralı örneklerde görüldüğü gibi birlikte kullanıldığı sözlerin zaman zaman ortaklık göstermesi bu sözlerin anlamca yakınlaştığının bir göstergesidir. Benzer şekilde aşağıdaki 5 – 7 numaralı örneklerde kullanılan ifadelerden iki sözcük arasındaki anlam farkı açık olarak hissedilememektedir. Buna ek olarak aşağıdaki 8 ve 9 numaralı örneklerde görüldüğü gibi her iki sözcüğün art arda kullanılışı da anlam belirsizliğini artıran bir durum olmuştur:

1. yigit erdi oğlan kılınçı amul
ukuşlug biliglig hem öglüg köñül (463)

“Sakin **tabiatli**, akıllı, bilgili, zeki ve iyi gönüllü genç bir delikanlı idi” (Arat, 1998, s. 43).

2. örüg hem silig ol ne kılık amul
kamug teprenürke bağırsak köñül (1852)

“Halim, selim ve sakin **tabiatlidir**; o bütün canlılar için şefkat dolu bir gönüldür” (Arat, 1998, s. 141).

3. ukuşnuş eñ aşnu kılık oñay
könilik bile ol yorıkı yıl ay (1865)

“Her şeyden önce aklın **tavır ve hareketleri** makuldür; aylar ve yıllar geçse dahi, gidişi aynı doğru yoldan taşmaz” (Arat, 1998, s.141).

4. kimin aslı eđgü kılınçı oñay
isiz aslıña kendü kılık tanuk (5811)

“Kiminin aslı iyi ise, onun **hareketi** (tavır) aslına uygun olur; kötünün aslına onun kendi tavır ve hareketi delildir” (Arat, 1998, s. 415).

5. ürün süt bile kirse eğgü kılık
ölüm tutmağınça enürmez yorık (881)

“Eğer **iyilik** (iyi yaradılış) ananın ak sütü ile insanın ruhuna girerse, o ölüncüye kadar doğru yoldan çıkmaz” (Arat, 1998, s. 74).

6. tadu birle katlıp törümiş kılınç
ölüm buzmağınça buzulmaz erinç (882)

“İnsanın tıynetine sinmiş olan **ahlak** (yaradılış), ölüm bozmadıkça, katiyen bozulmaz” (Arat, 1998, s. 74).

7. karında törümiş kılınç öğretig
yagız yer katında kiter ay tetig (883)

“Ana karında teşekkül eden **tabiat** ve terbiye ancak kara toprak altında insanı terk edip gider; ey zeki insan” (Arat, 1998, s. 74).

8. yüzi körki kılık kılınçı özi
kamug yakşı kördi tili uz sözi (531)

“Yüzünü, kıyafetini, **tavır** ve **hareketini**, şahsını, sözünü, konuşmasını, hepsini iyi ve güzel buldu” (Arat, 1998, s. 48).

9. küdezsü idim tutsu köñlüm tüze
ne kılık kılınçım könilik üze (5820)

“Rabbim beni korusun, gönlümü temiz tutsun ve **hareketlerimde**, beni doğru yoldan ayırmasın” (Arat, 1998, s. 416).

kılık ve *kılınç* sözcükleri Kutadgu Bilig’de benzer şekilde çoğu zaman isnat grubu yapısıyla veya sıfat tamlaması olarak karşımıza çıkar:

kılık / kılık

eğgü kılık (881, 1824, 1978, 5081, 5082, 5129, 5374, 5526, 5881, 5924)

köni kılık (1290[2], 2110, 2863[2])

kılık oñay (325, 407, 1865)

kılık silig (335, 346, 546, 675, 780)

kılınç**arkuk kılınç** (340[2], 1670, 1984, 2062, 2064[2])**edgü kılınç** (108, 181, 1254, 1255, 1664, 1778, 1824, 1980, 2444, 2862, 3281, 3509, 3511, 5811, 5923)**kılınçı köni** (407, 424, 1294, 1663, 1837, 1850, 2208, 2209, 2235, 3147, 4500, 4549, 5820)**kılınçı silig** (42, 43, 149, 400, 1505, 2197, 4413, 5209, 6330)

Sözcüklerin yukarıda söz edildiği yapılar bünyesinde birlikte kullanıldığı sözcüklerin de benzer olması bu iki sözcüğün eserde aynı anlamda kullanıldığının göstergesidir. Aşağıda Tablo 2’de her iki sözcüğün birlikte kullanıldığı sözler tablo hâlinde sunulmuştur:

Tablo 2: kılık ve kılınç sözcüklerinin Kutadgu Bilig’deki birliktelik kullanımları (Gri alanlar iki sözcüğün diğer sözcüklerle ortak kullanımlarını göstermektedir.)

Sözcük	Birlikte Kullanılan Sözcük	Birliktelik Yapısı
kılınç	amul	kılınçı amul 463,
	arığ	kılınçı arığ 2461, 4047
	arkuk	arkuk kılınç 340, 1670, 2062, 2064, 2066
	buşı	kılınçı buşı 1997, 2089, 5074
	bütün	kılınçı bütün 1981, 2750, 2756, 3504, 5102
	cefâ	kılınçı cefâ 3390, 6516
	edgü	edgü kılınç 108, 181, 1255, 1305, 1659, 1661, 1664, 1824, 1957, 1982, 2161, 2476, 2862, 3281, 3509, 3511, 4283, 4288, 4484, 4649, 5225, 5755, 5923, 6095, 6164
	isiz	kılınçı isiz 5226
	kamug	kılınçı kamug 5509
	kara	kılınçı kara 4238
	karı	kılınçı karı 1868, 1870
	kız	kılınçı kız 399, 6122
	köni	kılınçı köni 407, 424, 1294, 1663, 1837, 1850, 2208, 2209, 2235, 3147, 4500, 4549, 5820
	körklüg	körklüg kılınç 2212
	oğay	kılınçı(m) oğay 674, 1254, 1977, 2294, 2531, 5811
	otun	kılınçı otun 2876, 4839, 6127
	silig	kılınçı silig 42, 43, 149, 400, 1505, 2197, 4413, 5209, 6330
	suk	suk erse kılınçı 849
	tüz	kılınçı tüz 2072
	tüze	kılınçı tüze 4716
	tüzün	kılınçı tüzün 546, 1965
	yaragsız	yaragsız kılınç 2729, 4080
	yayıg	kılınçım yayıg 1088, 3542
yavuz	kılınçı yavuz 4351	
yêg	kılınçı yêg 2848	

kılık / kılık	alçak	kılık alçak 107, 703
	amul	kılık amul 2049, 2178, 2274, 2469
	arığ	kılık arığ 1148, 1985, 2729
	artak	kılık artak 2763
	bütün	bütün kılık 2607; kılık bütün 2038, 2792, 4045
	cefâ	kılık cefâ 6127
	edgü	edgü kılık 881, 894, 1254, 1824, 1978, 1980, 2246, 3199, 5081, 5082, 5129, 5374, 5526, 5881, 5924
	ëvek	kılık ëvek 849,
	irsel	kılık(m) irsel 666, 3542, 4839, 5231
	isiz	isiz kılık 926, 2257, 4241, 5923
	kağır	kılık kağır 447
	kara	kara kılık 986, 2078, 2079, 2128, 4324, 4326; kılık kara 2082
	keyik	keyik teg kılık 698
	köni	kılık köni 409, 1661, 1730, 1963, 1977, 2110, 2863, 2885, 3133, 4046, 5209, 5880
	körklüg	kılık körklüg 2212
	kız	kılık kız teg 400
	kurtga	kılık kurtga 399
	kür	kür kılık 2012, 2077,
	oňay	kılık oňay 325, 407, 1865, 2209, 2437, 2531, 2806
	ortay	kılık ortay 1695
	otun	kılık otun 341
	sarp	sarp kılık 5366
	silig	kılık(m) silig 335, 346, 546, 675, 780, 1228, 1437, 1970, 2006, 2466, 2528, 2623, 3824, 3862, 4221, 4407, 4898
	talı	talı kılık 1071, 5223
	tapug	kılık(m) tapug 590, 3252, 3675
	tüz	kılık tüz 805, 2788, 3448, 4007, 4567
	tüze	kılık tüze 42
	tüzün	kılık tüzün 1148, 1659, 2306, 2444, 3242, 3437, 3588, 4124, 4281, 4410, 4559, 5346
	uruş	kılık uruş 2098
	usal	kılık usal 5144
	uz	kılık uz 2653, 2854, 2921, 2923
ürün	kılık ürün 4239	
üzük	kılık üzük 1987	
yaragsız	yaragsız ya teňsiz kılık 4478	
yawuz	kılık yawuz 1668, 3390	
yayıg	yayıg kılık 4839; kılık irsel yayıg 5231	

Tablodan da görüldüğü gibi, *kılık* ve *kılınç* sözcükleri *Kutadgu Bilig*’de *amul*, *arığ*, *bütün*, *cefâ*, *edgü*, *kara*, *köni*, *körklüg*, *oňay*, *otun*, *silig*, *tüz*, *tüze*, *tüzün*, *yaragsız*, *yayıg*, *yavuz* sözcükleriyle sıklıkla birlikte kullanılmıştır. Sözcüklerin birlikte kullanıldığı sözcüklerin büyük oranda ortak oluşu, ortak olmayan kullanımların ise eserde az kullanılan birliktelikler oluşu göz önünde bulundurulduğunda *kılık* ve *kılınç* sözcüklerinin *Kutadgu Bilig*’de, Karahanlı Türkçesinin diğer eserlerinde olduğu gibi, eş anlamlı olarak kullanıldığının göstergesidir.

Kılık ve *kılınç* sözcüklerinin eserde çok sayıda örnekte aynı beyitte, aynı dizede hatta aynı bağlam içinde yer almıştır. İki sözcüğün aynı bağlamda yer aldığı örneklerde üç kullanım özelliği dikkat çeker. Bunlardan en sık kullanılanı *kılkı ... kılınçı ...* (veya *kılınçı ... kılkı ...*) birliktelik yapısıdır. Aşağıda yer alan 10 – 31 numaralı beyitlerde bu tür bir kullanım söz konusudur. Örneklerden de anlaşılacağı gibi, beyitte söz edilen kavrama has özellikler bu yapı içerisinde sıralanır. Bu kullanım özelliği, sözcüklerin farklı anlam taşıdığı izlenimine yol açsa da 12 ve 21 numaralı beyitteki *kılkı oñay* sözüne karşılık bu özelliğin 17 numaralı beyitte *kılınçı oñay*; 13 numaralı beyitte yer alan *kılınçı tüzün* sözüne karşılık bu özelliğin 18 numaralı beyitte *kılkı tüzün* olarak verilmesi iki sözcüğün aynı anlamda kullanıldığının göstergesidir. İkinci kullanım özelliği olarak *kılık* ve *kılınç* sözcüklerinin art arda sıralandığı örnekler dikkat çeker. Aşağıdaki 32 – 43 numaralı beyitlerde bu kullanım söz konusudur. 33 ve 36 – 42 numaralı beyitlerde iki sözcük ikileme olarak (Ölmez, 1998, s. 239) tek bir anlamı ifade etmek üzere sıralanmış, 32, 35 ve 43 numaralı beyitlerde ise iki sözcük *hem, ya* ve *ne* bağlaçlarıyla bağlanmıştır. İki sözcüğün *Kutadgu Bilig*'de bir arada kullanılmasına ilişkin üçüncü özellik ise 44 – 48 numaralı beyitlerde karşılaşılan iki sözcüğün çoğu zaman dize sonunda veya içinde kafiye sağlamak üzere bir arada kullanıldığı örneklerdir. Tüm bu kullanımlarda dikkat çeken unsur iki sözcüğün farklı anlam taşıyan sözcükler olarak kullanımından çok yakın anlamlı sözcükler olarak söze güç katmak, şiir dilinin bir özelliği olarak cümleyi tekdüzelikten kurtarmak amacıyla bir araya gelmesidir:

10. bayat rahmeti erdi halkı üze
kılınç silig erdi kılkı tüze (42)

“O ümmeti üzerine Tanrının bir rahmeti idi; güzel **tavırlı**, dürüst ve kendisine güvenilir bir **tabiatte** idi” (Arat, 1998, s. 15).

11. ara kılkı kız teg kılınç silig
sevütür sunup tutsa birmez elig (400)

“Bazan **edası** (tavır) kız gibidir, tavrı güzeldir, kendisini sevdendir; fakat tutmak istedin mi, elini vermez” (Arat, 1998, s. 39).

12. kılınçı köni erdi kılkı oñay
tili çın bütün hem közi köñli bay (407)

“**Tabiatı** dürüst, **tavrı** munis idi; sözü doğru, gözü ve gönü zengin idi” (Arat, 1998, s. 40).

13. kimiñ elgi bolsa boğunka uzun
silig bolgu kılkı kılınç tüzün (546)

“Kim halka hâkim olursa, onun **tabiatı** yumuşak, **tavır** ve **hareketi** asilane olmalıdır” (Arat, 1998, s. 49).

14. atım kul tapugçı kör ornum kapug
kılınçım könilik me kılıkım tapug (590)

“Benim adım kul ve hizmetkârdır, bak, yerim kapıdır; **şiarım** (yaradılış) -doğruluk ve **tiynetim**- hizmettir” (Arat, 1998, s. 53).

15. teñi birle tutsa tirilmiş neñin
yorık tüzse kılkı kılınçı yarım (705)

“Toplamış olan malı yerine sarf etmeli; hayatını, işini, **tavır** ve **hareketini** düzenlemelidir” (Arat, 1998, s. 62).

16. suk erse kılınçı yég erse özi
èvek erse kılkı uvutsuz közi (849)

“Sonra da haris **tabiatlı** ve olgun olmayan insanlar ile aceleci **huylu** ve gözü doymaz olanlar” (Arat, 1998, s. 72).

17. kimiñ kılkı eđgü kılınçı oñay
tilek buldı barça yaruttı kün ay (1254)

“Kimin **tavır**ı iyi ve **hareketi** uslu-başlı olursa, o bütün dileklerine kavuşur, güneşi ve ayı parlak olur” (Arat, 1998, 100).

18. kişike tusulgu ikigü ajun
kılınç eğgüsi ol ay kılkı tüzün (1659)

“Ey asil **tabiatlı**, her iki dünyada insanlara faydalı olan şey, iyilik yapmaktır” (Arat, 1998, s. 128).

19. bayat bërse fazlı kuluña kutun
bolur kılkı eğgü kılınçı bütün (1980)

“Tanrı kuluna saadet ile fazileti nasip ederse, onun **tabiatı** iyi ve **hareketi** mükemmel olur” (Arat, 1998, s. 150).

20. yağı ol bu bor timçi iltür kümüş
kılınçı tütüş boldı kılkı uruş (2098)

“Bu içki ve meyhaneci düşmandır, insanın parasını alır; içki içen **hırçın** ve **kavgacı** (yaradılış) olur” (Arat, 1998, s.158).

21. kılınçı köni bolsa kılkı oñay
munıñdın tegir halkka eđgü yıl ay (2209)

“Doğru **hareketli** (yaradılış) ve mülayim **tabiatlı** olursa, ondan halka her vakit iyilik gelir” (Arat, 1998, s. 166).

22. sakınuk kerek din içisi arıg
arıg bolsa kılkı kılınçı arıg (2461)

“Hâcib takva sahibi ve dindar olmalıdır; **tabiatı** temiz olursa, **hareketi** de temiz olur” (Arat, 1998, s. 183).

23. törü hem toku bilse kılsa tapug
oñay bolsa kılkı kılınçı kamug (2531)

“Hizmet ederken, usul ve erkânı bilmeli; **tabiatı**, bütün **tavır** ve **hareketi** mülayim olmalıdır” (Arat, 1998, s. 188).

24. bu yañlıg ‘iyaldın kaçar bar vefa
kılıkı yañuz ol kılınçı cefa (3390)

“Böyle çocuktan hiç vefa umulur mu; onun **tabiatı** kötü ve **işi gücü** cefadır” (Arat, 1998, s. 248).

25. yana kılkı irsel kılınçı yayıg
begi bërse turmaz tükel üç ayıg (3542)

“**Tavır**, **hareketi** de vefasız ve dönektir (yaradılış); kocası ile doğru-dürüst üç ay bile geçinmez” (Arat, 1998, s. 258).

26. törü yok toku yok yëme kıl kılınç
törüsüz tapuçı yaramaz erinç (3739)

“Bende usul-erkân, bu işlere layık **tavır-hareket** ve vukuf yoktur; adap ve erkânı bilmeyen hizmetkâr hiçbir işe yaramaz” (Arat, 1998, s. 271).

27. inançsız turur bu cefaçı ajun
yayıg kılkı irsel kılınçı otun (4839)

“Bu cefacı dünyaya inanılmaz, o dönektir; onun **tabiatı** vefasızdır, küstahça **hareket** eder” (Arat, 1998, s. 349).

28. sen öz kılkıñ étgil kılınçıñ könit
boğun kılkı étlür sen özni avıt (5204)

“Sen kendi **hareketini** doğrult, **tavrını** düzelt; halkın **hareketi** kendiliğinden düzene girer (Arat, 1998, s. 375).

29. kılıkıñ köni tut kılınçıñ silig
ukuş bolsu yolçın kiñeşçiñ bilig (5209)

“**Tavrın** doğru ve **hareketin** temiz olsun; yoldaşın akıl ve müşavirin bilgi olsun” (Arat, 1998, s. 375).

30. negü tür eŐitgil k ni k nli t z
könjül til kılınçı kamug kılık uz (5509)

“Doğru ve dürüst gönüllü, düŐüncesi, sözü, işi (yaratılış) ve bütün **hareketi** iyi olan insan ne der, dinle” (Arat, 1998, s. 395).

31. kılık cefa ol kılınçı otun
yaruklukı azrak  k Ői tütün (6127)

“Onun **tabiatı** cefacı ve k stahtır (yaratılış); aydınlığı az, tozu ve dumanı daha çoktur” (Arat, 1998, s. 438).

32. könjül b rdi hem me yorıttı tilig
 vut b rdi kılık hem kılınçı silig (149)

“Ona hem gönül verdi, hem de onun dilini açtı; ona güzel **biçim**, güzel **tavır** ve **hareket** ihsan etti” (Arat, 1998, s. 22).

33. yüzi k rki kılık kılınçı  zi
kamug yakŐi k rdi tili uz sözi (531)

“Yüzünü, kıyafetini, **tavır** ve **hareketini**, Şahsını, sözünü, konuşmasını, hepsini iyi ve güzel buldu” (Arat, 1998, s. 48).

34. ayu b rdi kılın kılınçı yağın
sayu b rdi bilgin ukuŐı teğin (569)

“Onun **h l** ve **tavrını**, **tabiatını** birer birer anlattı; aklı ile mütenasip olan bilgisini bir bir saydı” (Arat, 1998, s. 51).

35. bilig erdem eğg  kılınç ya kılık
kişi  gren r ötrü tüzlür yorık (1824)

“Bilgi, fazilet, iyi **tavır** ve **hareketi** insan öğrenir ve böylece gidişi düzelir” (Arat, 1998, s. 139).

36. yüzi k rki kılık kılınç ne ol
yaşı kurı bod sın avin  ne ol (1849)

“Yüzü, görünüşü, **tavır** ve **hareketi** nasıldır; yaşı, derecesi, boyu posu nasıldır ve ne ile avunur” (Arat, 1998, 140).

37. ivek kurgu kılık kılınç buşı
bilgisizke belg  bolur bu işi (1997)

“Acelecilik, zevzeklik ve hiddetli **mizaç** – bunlar bilgisizlik alametleridir” (Arat, 1998, s. 151).

38. iligke tusulgu yok erdemlerim
ne kılık kılınçım savım sözlerim (3694)

“Ben ne **tabiatım**, ne **tavır** ve **hareketim**, ne de sözlerim ile hükümdara faydalı olabilecek bir fazilete malik değilim” (Arat, 1998, s. 268).

39. eşitmegüm erdi anıñ sözlerin
ne kılık kılınç ne bilgi barın (3859)

“Kâşki onun sözlerini duymamış; ne **tabiatı** ve **tavrını**, ne de bilgisini, hiç birini bilmemiş olsa idim (Arat, 1998, s. 280).

40. tapugka eñ aşnu törü bilgü öz
yeme kılık kılınçı sözi sözke tüz (3997)

“Hizmet etmek için ilk önce insan yolu-töreysi, ayrıca **tavır** ve **hareketlerini**, sözünü bilmelidir” (Arat, 1998, s. 290).

41. eşit ‘ilmi işlet tilin soñdama
ya kılın kılınçım yavuz tip time (4351)

“Onları dinle, bilgilerine göre hareket et; **tavır** ve **hareketleri** hakkında arkalarından dedikodu yapma” (Arat, 1998, s. 314).

42. küdeşsü idim tutsu köñlüm tüze
ne kılık kılınçım könilik üze (5820)

“Rabbim beni korusun, gönlümü temiz tutsun ve **hareketlerimde**, beni doğru yoldan ayırmasın” (Arat, 1998, s. 416).

43. olarnıñ kılınç ne kılık sözi
eşitip kutağgu ol eğğü izi (6429)

“Onların **tavrı**, **hareketi** ve sözü ile bıraktıkları iyi izler hakkında söylenenleri duymak da bir saadettir (Arat, 1998, s. 461).

44. kılınç eğğü bolsa kamug halk sever
kılıkı köni bolsa törke agar (1661)

“İyi **hareket** eden kimseyi herkes sever, dürüst **tabiatlı** olan insan başköşeye çıkar (Arat, 1998, s. 128).

45. bu körklüg kişi kılık körklüg bolur
kılınç bolsa körklüg el asğı tolur (2212)

“Güzel insanın **tabiatı** da güzel olur; **hareketi** güzel olursa, memlekete faydası dokunur (Arat, 1998, s. 166).

46. kişi körkiçe iç kılıkı iş ol
yüzi körki birle kılınçı tuş ol (2215)

“İnsanın iç **tabiatı** onun dış görünüşüne eştir; yüzü ve kıyafeti ile **hareketi** birbirine denktir (Arat, 1998, s. 166).

47. kim edgü kılınç tutsa boldı tirig
kim isiz kılık tutsa öldi tirig (5923)

“Kim iyi **hareket** ederse, o diridir; kimin **tabiatı** kötü ise, o daha hayatta iken, ölmüş sayılır (Arat, 1998, s. 423).

48. körü barsa dünya kılınçı teñi
yigen yıl büke teg bu kılıkı yağı (6388)

“Dikkat edersen, dünyanın, **tabiatı** gibi, **tavrı** ve **hareketi** de doymak bilmez bir ejderhaya benzer” (Arat, 1998, s.458).

Kutadgu Bilig’de iki sözcük anlamca o kadar birbirine girmiştir ki *kılık* veya *kılınç* sözünün tercihinde sözün gücünü artırma çabası yanında kafiye ve vezin gibi dış yapı unsurları belirleyici olmuştur. Çoğunlukla dize sonunda yer alan *kılık* ve *kılınç* sözcüklerinden biri şiirsel söyleyişe uygun olarak kafiyeli bir sözle kullanılmıştır. Aşağıda yer alan 49 – 58 numaralı beyitlerde *kılınç* sözcüğünün kafiyeli olarak birlikte kullanıldığı ve aynı yapıyı içeren *avınç*, *basınç*, *erinç*, *sakınç*, *sevinç* sözcükleri görülmektedir. 59 – 67 numaralı beyitlerde ise kafiyeli söz nedeniyle *kılınç* değil de *kılık* sözcüğünün tercih edildiği örnekler bulunmaktadır. Bu beyitlerdeki *balık*, *ıvık*, *yorık*; *yılık* sözcükleri kafiye nedeniyle *kılık* ile birlikte kullanılmıştır. Özellikle 61 numaralı beyitte yer alan ilk dizide *kılınç* ve *kılık* sözcüklerinin yer değiştirmesi vezin bakımından da mümkündür. Böylelikle dizimin (...) (...) *kılık ya kılınç* olarak değil de *kılınç ya kılık* olarak yer almasının nedeni ikinci dizinin sonuna getirilmesi şair tarafından planlanan *yorık* sözüdür. Aksi takdirde *kılınç* ile kafiyeli, bağlama uygun bir sözün tercih edilmesi gerekmektedir.

bilig er/dem edgü/ kılınç ya/ kılık

kişi ög/renür öt/rü tüzlür/ yorık (1824)

. - - / - - - . / . - - / . -

. . - / . - - / . - - / . -

(.) (-)

(-)

bilig er/dem edgü/ kılık ya/ kılınç

kişi ög/renür öt/rü tüzlür/ yorık (1824)

. - - / - - - . / . - - / . -

. . - / . - - / . - - / . -

(.) (-)

(-)

Aşağıda yer alan 68 numaralı beyitte *Kutadgu Bilig*'de sıklıkla kullanılan *edgü kılık* yerine *edgü kılınç* yapısının tercih edilmesinin nedeni *kılınç* sözcüğünün kapalı hece ile sonlanması ve dizinin burada vezin gereği kapalı hece gerektirmesidir. 69 ve 70 numaralı beyitler ise benzer kullanımlar olan *kılınçı köni* ve *kılkı köni* yapısıyla sonlanmaktadır. İlk örnekteki ilgili dize *bagırsak bütün çin kılınçı köni* şeklindedir ve *kılınçı* sözcüğünün barındırdığı kapalı ikinci heceye ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle burada *kılık* veya *kılkı* sözü ihtiyacı tam olarak karşılamaz. 70 numaralı beyitteki ilgili dize ise *satıgka oñay bolsa kılık köni* şeklindedir ve *-sa kılık* şeklinde kapalı ikinci heceye ihtiyaç duymaktadır. Burada yer alacak üç heceli *kılık* veya *kılınçı* yapısı veznin ihtiyaç duyduğu hece sayısına uygun değildir. Yukarıdaki vezin uygulamasında ve eserin bütünü göz önüne alındığında *Kutadgu Bilig*'de kullanılan aruz vezninin çok sayıda kusur barındırdığı herkesçe bilinmekle beraber veznin uygulanmasında asgari kurallara uyulduğunu ve türlü sözcük seçenekleri üzerinde durulduğunu düşünmek mümkündür. Bu nedenle bu sözcüklerin tercihinde veznin gereklerinin yerine getirildiğini düşünmek mümkündür:

49. tadu birle katlıp törümüş kılınç
ölüm buzmağınça buzulmaz erinç (882)

“İnsanın tıynetine sinmiş olan **ahlak** (yaradılış), ölüm bozmadıkça, katiyen bozulmaz” (Arat, 1998, s. 74).

50. boğundın kötürdi kamug küç basınç
özindin kiterdi yaragsız kılınç (1771)

“Halk üzerinden bütün zor ve tazyiki kaldırdı; kendisinden hiçbir uygunsuz **hareket** sâdir olmuyordu” (Arat, 1998, s. 135).

51. yüzi körki kılık kılınçı ne ol
yaşı kurı bod sın avınçı ne ol (1849)

“Yüzü, görünüşü, **tavır** ve **hareketi** nasıldır; yaşı, derecesi, boyu posu nasıldır ve ne ile avunur?” (Arat, 1998, s. 140).

52. kayu begde bolsa bu arkuk kılınç
iş barça tetrü sevinçi sakınç (1984)

“Hangi bey kötü bir **tabiata** sahip olursa, her işi ters gider; sevinç yüzü görmez, daima keder içinde yaşar” (Arat, 1998, s. 150).

53. bu törtünç yavuz begke arkuk kılınç
bişinçi yaragsız bu yalgan erinç (2062)

“Bir bey için fena olan şeylerin dördüncüsü **inatçılık** (yaradılış); yakışmayan bu şeylerin beşincisi, şüphesiz, yalancılıktır” (Arat, 1998, s. 155).

54. bularda eñ inga bu arkuk kılınc
bu arkuk kılıncılığ ne muñluğ erinç (2064)

“Bunların en kötüsü bu **inatçılık**tır (yaradılış); inatçı kimse, hiç şüphesiz, çok sıkıntı yaşar” (Arat, 1998, s. 156).

55. könilik kerek erke edğü kılınc
anın bulsa ötrü tilemiş sevinç (2862)

“İnsana doğruluk ve iyi **hareket** lazımdır; insan bunlar ile arzu ettiği sevinci bulur” (Arat, 1998, s. 211).

56. er edğü kerek tutsa edğü kılınc
kayuda tilese bulur miñ sevinç (3509)

“İnsan iyi olmalı; iyi **hareket** eden kimse her yerde bin türlü sevinç bulur” (Arat, 1998, s. 256).

57. törü yok toku yok yime kılık kılınc
törüsüz tapuğcı yaramaz erinç (3739)

“Bende usul-erkân, bu işlere layık **tavır-hareket** ve vukuf yoktur; adap ve erkân bilmeyen hizmetkâr hiçbir işe yaramaz. (Arat, 1998, s. 271).

58. kalı edğü tutsa bu begler kılınc
kamug edğü ilke bolur miñ sevinç (5225)

“Eğer bu beyler iyi **hareket** ederlerse, bütün memleket bin türlü sevinç ile dolar” (Arat, 1998, s. 376).

59. yése toğsa yatsa bu yılkı turur
bu yılkı tédüküm bu kılık turur (989)

“Sadece yiyen, doyan ve yatan –hayvandır; bu hayvan dediğim, onun **tabiatidir**” (Arat, 1998, s. 82).

60. bu barça biligsiz kişi kılık ol
biligsiz kişiler tükül yılkı ol (1739)

“Bunlar hep biligsiz insanların **işidir**; biligsiz insanlar tam bir hayvan sürüsüdür” (Arat, 1998, s. 133).

61. bilig erdem edğü kılınc ya kılık
kişi öğrenür ötrü tüzlür yorık (1824)

“Bilgi, fazilet, iyi **tavır** ve **hareketi** insan öğrenir ve böylece gidişi düzeler” (Arat, 1998, s. 139).

62. tili yalğan erniñ cefa kılık ol
cefa kimde erse uş ol yılkı ol (2041)

“Sözü yalan olan kimsenin **tavır** ve **hareketi** cefadır; cefa kimde ise, o kimse hayvandır” (Arat, 1998, s. 154).

63. uçuglı yoriglı suv içre balık
kutulmaz seniñdin aya sarp kılık (5366)

“Uçan, yürüyen ve suda yüzen mahlûkların hiç biri senin elinden kurtulamaz, ey çetin **huy**lu insan” (Arat, 1998, s. 385).

64. sıgun muygak erse sukak ya ıvık
saña yim tükemez ay eđgü kılık (5374)

“Erkek ve dişi dağ keçileri, ak geyik veya sarp kaya geyikleri, bunlar senin için tükenmez bir yiyecek, ey iyi **tabiatlı**” (Arat, 1998, s. 386).

65. yayıg kutka ilnip yañılma yorık
ınançsız turur kut kör evrer kılık (6133)

“Dönek saadete kendini kaptırıp, yolunu şaşırma; saadete inanılmaz, bakarsın, (tavır) değişiverir” (Arat, 1998, s. 439).

66. seniñdin yaramaz bu yañlıg kılık
ukuşlug yorımaz bu yolça yorık (6309)

“Böyle bir **hareket** sana yakışmaz; akıllı insan böyle bir yolu ihtiyar etmez” (Arat, 1998, s. 452).

67. köñül til köni tuttı tüzdi yorık
kamug egriler köndi etti kılık (6423)

“Sadakat ve hulus ile hareketlerini tanzim etti; bütün eğriler onu görerek, doğru yola girdi ve **huy**larını düzelttiler” (Arat, 1998, s. 460).

68. ay eğgü kılınç aslı eğgü urug
ajun kalmasunı siziñsiz kurug (108)

“Ey iyi **tabiatlı** ve asil nesepli hakan, dünya senden mahrum kalmasın” (Arat, 1998, s. 19).

69. bağırsak bütün çın kılınçı köni
tili köñi tüz bolsa bilse munı (424)

“O bana candan bağlı, emniyetli, doğru ve dürüst **yaradılışlı**, içi dişı bir ve işten anlar bir kimse olmalıdır” (Arat, 1998, s 41).

70. satıgka oñay bolsa kılık köni
añar eksümez neñ kereklig küni (2806)

“Ticarette mülayim, **tavır** ve **hareketi** doğru olursa, lazım olduğu vakit onun için mal eksik olmaz” (Arat, 1998, s. 207).

Kutadgu Bilig’in eldeki üç nüshası *kılık* ve *kılınç* sözleri açısından karşılıklı olarak incelendiğinde iki sözcüğün birbirleri yerine kullanıldığı görülür. Örneğin aşağıdaki 71 numaralı beyit daha eski Fergana nüshasında *kılınç* sözcüğünü içerirken nispeten yeni tarihli Herat ve Kahire nüshalarında *kılık* sözcüğü ile yazılmıştır. Benzer şekilde 72 numaralı beyitteki *kılınç* sözü de yalnız Herat nüshasında *kılık* sözüyle karşılanmıştır. Nüshalara bakıldığında iki sözcüğün kullanımı konusunda öne çıkan bir nüsha ya da tercihin olmadığı her iki sözcüğün de üç nüshada birbiri yerine kullanılabilirdiği görülür. Örneğin yukarıda söz edilen 71 ve 72 numaralı beyitlerdeki kullanımın tersi bir durum olarak aşağıdaki 73 ve 74 numaralı beyitlerde diğer iki nüshadakinin aksine yalnız Herat nüshasında *kılınç* sözü kullanılmıştır.

71. tüzün erdi alçak **kılınçı** silig (Herat, Kahire *kılık*)
uvutlug bagırsak akı kênj elig (43)

“Asil **tabiatli**, alçak gönüllü ve güzel tavırlı id; hayâ sâhibi, şefkatli, cömert ve eli açık idi” (Arat, 1998, s. 19).

72. biligsizke bilgi **kılınçı** yağı (Herat *kılığ*)
ağın bolmasa tap bu iki çoğı (318)

“Bilgisiz adamın düşmanı (tavır) kendi bildiği ve yaptığıdır; başka düşmanı olmasa bile, bu ikisinin gâilesi kâfidir” (Arat, 1998, s. 34).

73. yüzüm körki körklüg ne **kılıkım** silig (Herat *kılınçım*)
tilemiş tilekke yetürdüm elig (675)

“Yüzüm güzel, **huyum** mülayimdir; arzu edilen her şey benim elimin altındadır” (Arat, 1998, s. 59).

74. kişi körkiñe iç **kılıkı** iş ol (Herat *kılınçı*)
yüzi körki birle kılınçı tuş ol (2215)

“İnsanın iç **tabiatı** onun dış görünüşüne eştir; yüzü ve kıyafeti ile **hareketi** birbirine denktir (Arat, 1998, s. 166).

SONUÇ

Kılık ve *kılıç* sözcükleri başlangıçta farklı anlamlara sahip olmakla birlikte zaman içinde bu sözcüklerin aynı fiile dayanması nedeniyle barındırdıkları anlam yakınlığının ve birlikte kullanıldıkları sözlerin etkisiyle Karahanlı Türkçesi döneminde birbirlerine daha

da yakınlaşmışlardır. Yukarıda da belirtildiği gibi, *kılık* sözcüğü başlangıçta “davranış, huy”; *kılınç* ise “iş, hareket” anlamlarını taşımaktayken Uygur Türkçesi metinlerinde görüldüğü gibi *kılınç* sözcüğü öncesine (veya bu dönemde nadiren sonrasına) “*ayıg, edgü vb.*” niteleyicilerin etkisiyle “davranış” anlamını daha sonra buradan hareketle “huy, mizaç” anlamını kazanmıştır:

kılınç “iş, amel” → *ayıg kılınç* “kötü amel”; *ayıg kılınçlıg* “kötü amelli” → “kötü”

Karahanlı Türkçesi döneminde çeviri metinlerin ortaya koyduğu gibi her iki sözcük de yukarıda değinildiği gibi “iş, amel, gidiş” ve “yaradılış, huy, mizaç” anlamlarında kullanılmıştır.

Kutadgu Bilig’deki kullanımı göz önünde bulundurulduğunda her iki sözcüğün eş anlamlı sözcükler gibi ortak sözlerle birliktelik kurduğu, benzer bağlamlarda görev aldığı görülür. Bu durumun *Kutadgu Bilig*’e özgü bir kullanım olduğunu düşünmek mümkündür. Nitekim dönem eserlerinde *kılık* sözünün sıkça kullanılmasına rağmen *kılınç* sözcüğünün kullanımının oldukça az olması, *Kutadgu Bilig*’de ise sözcüğün 173 kez kullanılması bunu düşündürür. Eserde *kılınç* sözcüğünün bağlamı tekdüzelikten kurtarmak, söze güç katmak ve *kılık* sözünün alternatifini kurgulamak düşüncesiyle kullanıldığını söylemek mümkündür. Bu nedenle *kılınç* sözünün kullanımı bakımından *Kutadgu Bilig*’in son önemli eser olduğu görülmektedir. Sözcük Uygurca metinlerden başlayarak anlam bakımından gittikçe yakınlaştığı *kılık* sözüne daha Karahanlı Türkçesi döneminde yenik düşmüştür. *Kutadgu Bilig*’den sonraki eserlerde neredeyse hiç kullanılmayan sözcüğün sınırlı sayıdaki kullanımını ancak sözlük türündeki eserlerde görmek mümkündür. Bununla birlikte sözcüğün Anadolu sahasında 16. yüzyıla kadar kullanılmış olması da ilgi çekici bir durum olarak karşımıza çıkar. Sözcük, taradığımız kadarıyla doğu sahasında 13, batı sahasında ise 16. yüzyıldan sonra tespit edilmemiş, yerini Türkçe *kılık* sözüne bırakmıştır. *Kılık* sözcüğü ise 14. yüzyıla birlikte İslamiyet’in egemen olduğu sahalarda Arapça *hulk* ve *tab*’, Farsça *hū* sözlerinin etkisi altında kalmıştır. Hatta *Kutadgu Bilig*’in bazı nüshalarında *kılık* yerine zaman zaman *hulk* sözcüğünün kullanıldığı da görülür. Yabancı kökenli bu sözlerin dile yerleşmesiyle *kılık* sözcüğü Anadolu sahasında anlamını değiştirerek “dış görünüş” anlamında kullanılır olmuştur.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almamışlardır.

KISALTMALAR

AYÇetin VIII: *Altun Yaruk Sekizinci Kitap* → Çetin, E. (2017).

AYWilkens: *Die drei Körper des Buddha (trikāya) das dritte Kapitel der uigurischen Fassung des Goldglanz-Sūtras (Altun Yaruk Sudur)* → Wilkens, J. (2010).

Daş.Wilkens 2016: *Buddhistische Erzählungen aus dem alten Zentralasien Edition der altuigurischen Daşakarmapathāvādānamālā Teil I-II-III.* → Wilkens, J. (2016).

Bab. XVI: Babusü’l-Vâsıt → *Tarama Sözlüğü* (1996).

- CTD:** *Mahmūd el-Kāşgarī, Compendium of the Turkic Dialects (Dīwān Luyāt at-Turk) Part I-III.* → Dankoff, R. ve Kelly, J. (1982-1985).
- DTS:** *Drevnetyursky Slovar’* → Nadelyaev, V. M. ve ark. (1969).
- ED:** *An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth Century Turkish* → Clauson, s. G. (1972).
- Ha.Ku.T:** *Harezm Türkçesi Kur’an Tercümesi* → Sağol, G. (1993).
- HŞ:** Hüsrev ü Şîrîn → Toparlı, R. vb. (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü.*
- Hurş. XIV:** Hurşid ü Ferahşad → *Tarama Sözlüğü (1996).*
- İH:** El-İdrâk Haşiyesi → Toparlı, R. vb. (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü.*
- İML:** İbni-Mühenna Lûgati → *Abdullah Battal (1998).*
- KE:** *Nasrû’d-din Bin Burhanü’d-din Rabguzi Kısasü’l-Enbiya: Peygamberler Kıssaları* → Ata, A. (1997).
- Kİ:** Kitâbü’l-İdrâk Li-Lisâni’l-Etrâk → TOPARLI, R. vb. (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü.*
- MM:** *İslâm, Mu’înü’l-Mürîd* → Toparlı, R. ve Arğunşah, M. (2008).
- NF:** *Nehcü’l-Ferâdis, Uşmağların Açık Yolu, Cennetlerin Açık Yolu III, Dizin-Sözlük* → Ata, A. (1998).
- ÖTİL:** *Özbek Tilining İzahli Lugati I-II.* → Marufov, Z. M. (ed.) ve ark. (1981).
- TA:** Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî → TOPARLI, R. vb. (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü.*
- Tar. S.:** → *Tarama Sözlüğü (1996).*
- TİEM 73:** Türk ve İslam Eserleri Müzesinde 73 kayıt numaralı eser → Kök, A. (2004); Ünlü, S. (2004).

KAYNAKÇA

- Ahmerov, K. Z. ark. (1958). *Başkırsko – Russkiy Slovar’*. Moskva: Akademia Nauk SSSR.
- Altaylı, S. (1994). *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü I – II*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Arat, R. R. (1999). *Kutadgu Bilig I Metin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 4. baskı.
- ___ (1998). *Kutadgu Bilig II Çeviri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 4. baskı.
- ___ (1979). *Kutadgu Bilig III İndeks*. İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Arğunşah, M. ve Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Ata, A. (1997). *Nasrû’d-din Bin Burhanü’d-din Rabguzi Kısasü’l-Enbiya: Peygamberler Kıssaları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ata, A. (1998). *Nehcü’l-Ferâdis, Uşmağların Açık Yolu, Cennetlerin Açık Yolu III, Dizin-Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aydın, E. (2018). *Uygur Yazıtları*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat yayıncılık.
- Baskakov, N. A. ve ark. (1974). *Karaimsko – Russkiy – Polskiy Slovar’*. Moskva: Akademia Nauk SSSR.
- Berta, A. (2009). *Sözlerimi İyi Dinleyin... Türk ve Uygur Runik Yazıtlarının Karşılaştırmalı Yayını*. (çev.: Emine Yılmaz). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çetin, E. (2017). *Altun Yaruk Sekizinci Kitap*. Adana: Karahan Kitabevi Yayınları.

- Çanga, M. (2016), *Kur'an-ı Kerim Lügati, İlavelerle Mu'cemü'l Müfehres*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Clauson, s. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth Century Turkish*. Oxford: Oxford University.
- Dankoff, R. (1983). *Yūsuf Khāss Hājib, Wisdom of Royal Glory (Kutadgu Bilig) A Turko-Islamic Mirror for Princes*. Chicago and London.
- Dankoff, R. ve Kelly, J. (1982-1985). *Mahmūd el-Kāşgarī, Compendium of the Turkic Dialects (Dīwān Luyāt at-Turk) Part I-III*. Sources of Oriental Languages and Literatures, Turkish Sources:7. Harvard.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2015). *Divānū Lugāti 'l-Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gürsoy-Naskali, E. ve ark. (2007). *Hakasça – Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kargı Ölmez, Z. (1998). Kutadgu Bilig'de ikilemeler (2). *Bahşi Ögdisi, Klaus Röhrborn Armağanı* (ed.: J. P. Laut, M. Ölmez). Freiburg – İstanbul, s. 235-260.
- Kaya, C. (1994). *Uygurca Altun Yaruk*. Ankara: Türk Dil kurumu Yayınları.
- Koç, K. ve ark. (2003). *Kazak Türkçesi – Türkiye Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kök, A. (2004). *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2), (Giris-İnceleme-Metin-Dizin)*. (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Marufov, Z. M. (ed.) ve ark. (1981). *Özbek Tilining İzahli Lugati I-II*. Moskva: Akademia Nauk SSSR.
- Mert, O. (2009). *Ötüken Uygur Dönemi Yazıtlarından Tes-Taryat-Şine Us*. Ankara: Belen Yayıncılık Matbaacılık.
- Nadelyaev, V. M. ve ark. (1969). *Drevnyursky Slovar'*. Leningrad: Akademia Nauk SSSR.
- Nasilov, D. S. ve ark. (1958). *Karakalpaksko – Russkiy Slovar'*, Moskva: Akademia Nauk SSSR.
- Necip, E. N. (2008). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*. (çev.: İklil Kurban). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 2. baskı.
- Ölmez, M. (2007). *Tuwinischer Wortschatz mit alttürkischen und mongolischen Parallelen*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Ölmez, M. (2019). *Uygur Hakanlığı Yazıtları*. Ankara: Bilge Su Yayınları.
- Pekacar, Ç. (2011). *Kumuk Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Semet, A. (2005). *Lexikalische Untersuchungen zur uigurischen Xuanzang-Biographie*. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica, Xuangzang's Leben und Werk Band 34. Teil 8. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Tarama Sözlüğü* (1996). XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 2. baskı.
- Tavkul, U. (2000). *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R. ve Argunşah, M. (2008). *İslâm, Mu'inü'l-Mürîd*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sağol, G. (1993). *An Inter-linear Translation of the Qur'an into Khwarazm Turkish, Sources of Oriental Languages and Literatures*. Turkish Sources, Harvard.
- Tezcan, S. (1981) Kutadgu Bilig dizini üzerine. *Beleten LXV/II*, S. 178, s. 24-78.
- Toparlı, R. ve ark. (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ünlü, S. (2004). *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 235v/3-450r/7), (Giris-Metin-İnceleme-Analitik Dizin)*. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Wilkens, J. (2010). *Die drei Körper des Buddha (trikāya) das dritte Kapitel der uigurischen Fassung des Goldglanz-Sūtras (Altun Yaruk Sudur) eingeleitet, nach den Handschriftenaus Berlin und St. Petersburg herausgegeben, übersetzt und kommentiert*. Berliner Turfantexte: XXI, Turnhout (Belgien): Brepols.

- Wilkens, J. (2016). *Buddhistische Erzählungen aus dem alten Zentralasien Edition der altuigurischen Daşakarmapathāvadānamālā Teil I-II-III*. Berliner Turfantexte: XXXVII, Turnhout (Belgien): Brepols.
- Yudahin, K. K. (1998). *Kırgız Sözlüğü I-II*. (çev.: Abdullah Taymas). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yüce, N. (1993). *Ebu'l-Kâsım Cârullâh Mahmud bin 'Omar bin Muhmmmed bin Ahmed ez-Zamaşşari, el-Ĥvârizmi Mukaddimetü'l-Edeb. Ĥvârizm Türkçesi ile Tercümeli Şuşter Nüşası. Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.